

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Бурятия
Муниципальное казенное учреждение "Иволгинское РУО"

Муниципальное общеобразовательное учреждение
Тапхарская средняя общеобразовательная школа

РАССМОТРЕНО

Руководитель МО УНК

Айсуева Н.А.
Протокол № 1
от «25» 08 2023 г.

СОГЛАСОВАНО

Зам. директора по УВР

Халбанова Э. М.
от «27» 08 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор

Дондуков З. Ю.
Приказ № 39
от «28» августа 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Бурятский язык»
для обучающихся 1-4 классов

Тада **хургалтын шухала зорилгонууд:**

Үхибуудые уншуулжа, бэшүүлжэ хургаха, турэл хэлэн ба буряад литература тухай туруушын мэдэсэнүүдые угэхэ.

- Үхибуудэй ухаан бодол хугжөөн баяжуулха.

- хурагшатай бэшэгэй болон аман хэлэлгэ эдэбхитэй болгохо.

- Үхибудэй ухаан бодол болон ойлголгын эдэбхи хугжөөхэдөө, ухибуудые хуралсалдань анхаралтайгаар хандуулжа хургаха.

- Метапредметнэ шэглэлтэй шадабаринуудые буридхэхэ

Место учебного предмета в учебном плане

В учебном плане школы на изучение бурятского языка в 1 классе начальной школы отводится всего 66 часов (2 часа в неделю, 33 учебные недели).

Ценностные ориентиры содержания предмета

Буряад хэлэн һургуулида гол шухала предметүүдэйн нэгэн болоно.

Юундэб гэхэдэ:

- 1) һургуулида һурагшадые арадай ниитын байдалда аргагүй ехэ үүргэ дүүргэдэг хэлэндэ (аман болон бэшэмэл хэлэндэ) һургана;
- 2) һурагшад өөрынгөө түрэлхи хэлэн дээрэ арадайнгаа ниитын байдалтай, ажахытай, байгаалитай танилсана гээшэ. Түрэлхи хэлэн һурагшадай бэшэ предметүүдые үзэхэдэнь үндэһэ һууринь боложо үгэнэ. Тиимэһээ түрэлхи хэлээ һайн мэдэһэн һурагша ород, хари хэлэнүүдые бэлээр, гүнзэгыгөөр ойлгодог, шудалдаг гээшэ;
- 3) түрэлхи хэлэ үзэхэдөө һурагшадай ухаан бодол хүгжэдэг. Түрэлхи хэлэнэйнгээ фонетикэ, грамматика, орфографи (бэшэмэл хэлэн), орфоэпи (аман хэлэн), лексикэ, стилистикэ (үгын найруулга) үзэхэдөө һурагшад ухаан бодолоороо бодожо, логическа тобшололнуудые хэнэ. Өөрынгөө түрэлхи хэлэнэй онсо илгаануудые бэшэ хэлэнүүдтэй (илангаяа ород хэлэтэй) сасуулна, онсо илгаануудые илгаруулна. Иигэжэ һурагшадай ухаан бодол саашадаа хүгжэнэ гээшэ;
- 4) түрэлхи хэлэн һурагшадаа хүмүүжүүлхэ гол зэмсэгынь болоно; тэдэнэр өөрынгөө түрэлхи хэлэн дээрэ буряад арадайнгаа түүхэ, уг гарбал, соёл, ёһо заншалнуудтай танилсажа, дуратай болоно, сэгнэжэ һурана. Энэ хэрэгтэ аргагүй ехэ үүргэ түрэлхи хэлэн дүүргэнэ гээшэ.

Оролто үгэ

Ямаршые арадай хэлэн өөрэ байдалаараа, ниитэ үүргээрэ онсо удхатай. Хэлэн гээшэ хүнүүдэй хоорондоо харилсаха, бэе бээдээ нүлөөлхэ, эрдэм ухаа үзэхэ, ойлгожо абаха хэрэгсэл, арадай соёл болбосорол хадагалаад байһан гуламта, хүн

бүхэнэй, арад бүхэнэй, өөрэ һанал бодол харуулһан түхэл болоно, тиихэдэ арад бүхэнэй уран зохёол түрэл хэлэн дээрэ бэшэгдэнэ. Тиимэһээ һургуулида үзэгдэдэг предметүүд соошые хэлэн өөрын һууритай.

Эхин һургуулида үзэгдэдэг буряад хэлэн хадаа бүхэлиин нэгэ хубинь, нүгөөдэ шатада үзэгдэдэг буряад хэлэнтэй холбоотой. Дунда һургуулида буряад хэлэ үзэхэдөө һурагша бүхэн түрэл хэлэн дээрэ аргагүй һайнаар уншажа, зүбөөр бэшэжэ, сэбэр ульгамаар хэлэжэ, хүнэй хэлэһые абаһаар хүнгэнөөр ойлгожо абаха шадабаритай, тиихэдэ буряад хэлэнэй теори мэдэхэ болоод гараха аргатай.

Эхин һургуулида үзэгдэхэ буряад хэлэн дунда һургуулиин буряад хэлэнэй удхатай тааруу, эндэ нэрлэгдэһэн шадабаринуудай үндэһэ һуури хүгжөөхэ уялгатай, тодорхойлбол, үхибүүн түрэлхи хэлээ мэдэхэ, буряад хэлэтэй буряад хүн гээшэб гэжэ бээ мэдэрхэ, хэлэлгээ хүгжөөхэ зорилготой.

Эхин һургуулида үзэгдэдэг буряад хэлэнэй гол зорилго: түрэл буряад хэлэн дээрэнь бэшүүлжэ, уншуулжа, харилсуулжа һургаха; буряад хэлэн гэһэн наукатай танилсуулха.

Эхин классуудта түрэл хэлэ зааха тодорхой зорилгонууд гэхэдэ:

1. Хэлэн ухаан хоёрой хоорондо нягта холбоотой байдаг дээрэһээ үхибүүдые түрэл хэлэндэнь һургахадаа, тэдэнэй ухаан бодолые хүгжөөхэ, баяжуулха.
2. Һурагша бүхэниие зүбөөр, уран гоёор, удхыень ойлгон уншаха дадалтай болгохо.
3. Түрэл арадай ёһо заншалнуудые болон сэсэн мэргэн һургаалнуудые ойлгуулха.
4. Эхэ орондоо, түрэһэн тоонто нютагтаа, түрэл хэлэндээ, арад зондоо, бэшэшые үндэһэтэндэ дуратайгаар хүмүүжүүлхэ.
5. Һурагшадай аман хэлэлгые хэшээл бүхэндэ баяжуулангаа, тэдэниие эли тодоор, литературна хэлэн дээрэ хэлүүлжэ, һанал бодолыень алдуугүйгөөр, сэбэр гоёор бэшүүлжэ һургаха гэхэ мэтэ.

Эхин шатын классуудта үзэгдэхэ буряад хэлэнэй программа гол шухала хоёр бүлэгһөө бүридэнхэй:

1. Грамотада хургаха шата, хэлэлгэ хүгжөөлгэ.
2. Грамматика, бэшэгэй дүрим үзэхэ шата, хэлэлгэ хүгжөөлгэ.

Энэ буряад хэлэнэй программа мүнөөнэй эрилтэдэ харюусамаар, үхибүүдэй наһанда, хүгжэлтэдэнь таарамжатайгаар зохёогдоһон байха. Эхин шатада шэнэ эрилтэнүүд табигдана. Тэдэ эрилтэнүүд үхибүүдые хүмүүжүүлхэ, хүгжөөхэ хэрэгтэ гүрэн түрын харасын ондоо болоһониёе харуулна. Тус программын гол шэглэлнүүд гээшэ хадаа иимэнүүд:

1. Бэшэхэ шадабаритай болгохо.
2. Харилсаха шадабаритай болгохо.

Эхин хургуулиин буряад хэлэнэй программын харасаар үхибүүдэй бэлүүлхэ гол үйлэ хадаа бэшэлгэ (письмо) болохо. Энэ ажаябуулга гурбан гол онсо байдалда тааруу: нэгэдэхээр, бэшэлгэ эхин хургуулиин үхибүүдтэ урдань дайралдаагүй, шэнэ үйлэ хэрэг болоно; хоёрдохёор, бэшэжэ байхадаа, һурагшад лингвистическэ ойлгосонуудтай танилсана, тэдэниёе һайнаар ойлгожо, хэрэглэжэ һураха аргатай болоно; гурбадахяар, бэшэжэ байха үедөө буряад хэлэнэй теори баримталан, ойлгосонуудыень хэрэглэн, даабаринууды дүүргэхэ, тиихэдээ юрэнхылһэн үйлэ шадабаринуудтай болохо.

Хоёрдохи шэглэл баримталхада, иимэнүүд онсонууд анхарал татана: нэгэдэхээр, үгэ, тэрэнэй удха, үгын олон ондоо мэдэрэл харуулдагынь, үгын стилистикээрээ илгаралынь ойлгуулха; хоёрдохёор, аман ба бэшэгэй хэлэлгэтэй, аман хэлэлгын янзануудтай: диалог, монолог, бэшэгэй хэлэлгын гол янзатай - текст (бодомжолго, зураглал, домоглол) танилсуулха, хэрэглэжэ хургаха; гурбадахяар, харилсаанай этикеттэй (буряад арадай заншалта харилсаха аргуудтай) танилсуулха.

Нэгэдэхи класста буряад хэлэ үзэхэ гол ба тодорхой зорилгонууды бэлүүлхын тулада зохёогдон хэблэгдэһэн тусхай комплект: номууд («Үзэглэл», «Мүшэхэн»), ажалай дэбтэрнүүд, методическа заабаринууд, шалгалтын хүдэлмэринүүд, диктантнуудай суглуулбари г.м. хэрэглэгдэнэ.

Грамотада хургалгын үе буряад хэлэ үзэлгын бэлэдхэлэй үе гээд нэрлэхэдэ болоно. Энэ үедэ үхибүүд түрэл хэлэнэйнгээ абяануудай системэтэй, тодорхойлбол: үзэгтэй зэргэсүүлэн абяантай танилсана, аялган болон хашалган абяанууды,

хонгёо, бүдэхи, хатуу, зөөлэн хашалган абяануудыг, эрэ ба эмэ абяануудыг илгаруулжа, уншажа нурана, тийхэдэ хөөрэнэн, асууһан, шангадхаһан мэдүүлэлнүүдэй аянга ойлгожо абана. Үхибүүд абяануудыг үгүүлжэ, үзэгөөр харуулжа, бэшэжэ, үгыг үенүүдтэ, үенүүдыг абяануудта хубаажа нурана, үгүүлэгдэжэ байһан үгэ сооһоо абяануудыг илгажа нурана.

Тийхэдэ грамотада нургалгын үедэ үхибүүд зүб бэшэжэ нурана: буряад хэлэнэй гол дүрим болохо аялганай тааралдалай практическа аргуудаар танилсана, тэрэ зуураа үгын бии бололгыг ойлгожо абаха боломжо баһа үгтэнэ.

Үгэ гэнэн ойлгосо үзэхэдөө, тэрэ гансашье үгүүлэгдэнэ бэшэ, үшөө юумэ, тэмдэг, үйлэ нэрлэнэ, үгэ бүхэн ямар ба даа удхатай байна гэжэ ойлгоно.

Үгэнүүдтэ асуудалнуудыг табихадаа, хоорондонь холбон харилсуулхадаа, нурагшад морфологиин талаар түрүүшын ойлгосонуудыг мүн лэ практическа аргаар олоно.

Грамотада нургалгын үедэ мэдүүлэл, текст гэнэн ойлгосонууд үгтэнэ. Нурагшад мэдүүлэл бүхэн бэшэг дээрэ хоорондоо точконуудаар илгагдадаг, эхиндэнэ ехэ үзэг бэшэгдэдэг гэжэ ойлгоно, мэдлэлнүүдыг үгүүлжэ байхадаа, тусхай аянга хэрэглэнэ, тэрээн сооһоо үгэнүүдыг илгажа нурана, мүн мэдүүлэлнүүдыг дэлгэрэнгы болгохо шадабаритай болоно.

Текст уншажа эхилхэдэ, үхибүүд уншалга гэжэ тусхай ажаябуулгын онсо журамуудтай танилсана, зүбөөр уншажа нурана.

Грамотада нургалгын болон хэлэлгэ хүгжөөлгын программа

I. Бэлэдхэлэй үе (5 час)

Грамотада нургалга хоёр хубиһаа бүридэнэ: бэлэдхэлэй ба үзэглэлэй. Грамотада нургалгын бэлэдхэлэй үедэ хэрэглэгдэхэ хөөрөлдөөнэй 15 хэшээл хараалагдана. Бэлэдхэлэй үе сентябрь һарада үнгэргэгдэжэ, саашань үзэглэлэй үе эхилнэ. Үзэглэлэй үедэ хэгдэхэ хүдэлмэридэ программаар 80 час хараалагдана. Энэ үедэ нурагшад абяан ба үзэгүүдтэй танилсажа, уншалга бэшэлгэ хоёрто нураха болоно.

Нэгэдэхи класста буряад хэлэ үзэхэ программын гол шухала зорилгонь хадаа хэлэлгэ хүгжөөлгэ ба грамотада хургалга болоно. Грамотада хургалга хэлэлгэ хүгжөөлгэтэй нягта холбоотойгоор, тэрэнэйнгээ үндэнэ хуури дээрэ эмхидхэн ябуулагдаха ёһотой.

Зургаа наһатай үхибүүд олонхи ушарта хургуулида ерэхэдээ, үгэ хэлээршье тулюур, нанал бодолоо гүйсэд дамжуулха дадал багатай байдаг ха юм. Тиимэхээ тус хүдэлмэри саг үргэлжэ, тусхай системэтэйгээр, нягта гуримтайгаар ябуулагдажа, түрүүшын үдэрһөө литературна буряад үгэнүүдэй удхыень нютагай үгэтэй сасуулан ойлгуулха, хэшээл бүхэндэ шэнэ үгэнүүдтэй танилсуулгын хүдэлмэри хэгдэхэ.

Хэлэлгэ хүгжөөлгэ үхибүүдэй ухаан бодолой хүгжэлтэтэй нягта холбоотой юм: тиимэхээ түбхын түрүүн үхибүүдэй хараһан мэдэхэ юумэн тухай хэлүүлжэ, мэдүүлэл зохёолгохо, һүүлээрнь гурба-дүрбэн мэдүүлэлһээ бүридэн хэлэлгэ зохёохо дүршэлтэй болгохо. Тус хүдэлмэри үри дүнтэйгөөр ябуулхын тула элдэб янзын гоё зурагууд, техническэ хэрэгсэлнүүд, аман зохёолһоо: оньһон ба жороо үгэнүүд, таабаринууд, шүлэгүүд, дуунууд үргэнөөр хэрэглэгдэхэ.

Багшын урда иимэ зорилгонууд табигдана:

- үхибүүдэй аман хэлэлгэ үдэр бүри хүгжөөхэ, баяжуулха;
- үнгэтэ сюжетнэ зурагуудые хэрэглэжэ, үхибүүдэй аман хэлэлгэ, ухаан бодолыень хүгжөөхэ;
- шэнэ үгэнүүдэй удхатай танилсуулха, тэдэниие хэлэлгэдээ хэрэглэхэ дадалтай болгохо;
- багшын табигдан асуудалда гүйсэд харюу үгэжэ шадаха;
- хэлэлгэ сооһоо мэдүүлэл, мэдүүлэл сооһоо үгэ илгажа хураха;
- үгэ юумэ нэрлэнэ ба үгэ олон удхатай гэжэ ойлгохо;
- үгэнүүдэй хоорондох холбоо оложо хураха;
- богони үгые үгэнүүдтэ һалгааха, үгһөө абяа илгаха дадалтай болгохо;
- аялган болон хашалган абяануудай илгаае модель дээрэ харуулжа шадаха;

-мэдүүлэл схемэ дээрэ харуулха шадабаритай болгохо;

- багшын аманһаа шүлэг, оньһон үгэнүүдые, жороо үгэнүүдые сээжэлдэхэ, таабаринуудые тааха дадалтай болгохо;
- бэшэлгын дэбтэр соохи үзэгүүдэй хубинуудые, дүрсэнүүдые бэшэхэ, мүн элдэб юумэнүүдые зураха дадалтай болохо.

Бэлэдхэлэй үедэ иимэнүүд темэнүүдээр хөөрэлдөө үнгэргэхэдэ болоно: «Минии гэр бүлэ», «Манай хургуули», «Буряад найхан оромни», «Манай класс».

Бэлэдхэлэй үеын түрүүшын хэшээлһээ эхилжэ, бэшэлгэдэ бэлэдхэл хэгдэхэ ёһотой. Үзэгүүдэй элементнүүдые бэшүүлжэ хургаха. Дэбтэр соохи даабаринуудые түрүүн багшын хүтэлбэри доро, удаань өөһэдөө бэшэжэ шадаха ёһотой. Дэбтэрэй түрүүшын нюурнуудта үгтэһэн жэшээнүүдые дүүргэхэдээ, түрүүн багша самбарта бэшэжэ харуулха. Уридшалан багша самбарта эли тодоор зуража, жэшээ харуулха ёһотой, хаанаһаа эхилээд, хаана хүрэтэр яажа бэшэхэб гэжэ ойлгуулха.

Энэ мэтээр грамотада хургалгын бэлэдхэлэй хэшээлнүүдые хэжэ дүүргээд, саашадаа үзэглэлэй үедэ хэгдэхэ ёһотой грамотада хургалгын болон хэлэлгэ хүгжөөлгын хүдэлмэри ябуулагдажа эхилхэ болоно.

II. Үзэглэлэй үе (75 час)

Фонетикэ сооһоо: абяанууд; тэдэнэй хоорондохи илгарал: аялган ба хашалган абяанууд, тэдэниие тэмдэглэһэн үзэгүүд. Түргэн, удаан, дифтонг аялган абяанууд ба үзэгүүд. Үе, үе бии бололгодо аялгануудай үүргэ. Эрэ, эмэ, эрсэ аялганууд. Йотированна аялган үзэгүүд.

Хашалган абяанууд ба үзэгүүд. Хатуу ба зөөлэн хашалганууд. Хонгёо ба бүдэхи хашалганууд. Зөөлэн хашалган абяануудай тэмдэг(и, ии, ю, юу, е, еэ, ё, ёо, я, яа, ь) Зөөлэн ба хатуу тэмдэгүүд.

Үзэглэлэй үедэ багша уншуулжа, бэшүүлжэ хургана, хэлэлгэ хүгжөөнэ, уншаха дуратай болгоно.

Лексикэ сооһоо - үгэ бүхэн юушьеб даа нэрлэнэ, олон удхатай байдаг, тиин нэгэ юумэн ондо ондоо үгөөр нэрлэгдэдэг гэжэ ойлгоно. Үгэ хэлэлгэ соогоо хэрэглэжэ, алибаа юумэн, үзэгдэл, байдал тухай хөөрэнэ.

Морфологигоо - үгын удха дээрэ үндэхэлэн, үхибүүдые «юумэн», «шанар», «үйлэ» гэхэн грмматическа шанарнуудтай танилсуулна.

Синтаксис болон пунктуациһаа - нэн түрүүн үгэнүүдэй хоорондохи холбоо харуулагдана. Мэдүүлэл тухай ойлгосотой болоно. Асууһан, идхәһан, хөөрэхэн, шангадхәһан аянгатайгаар мэдүүлэлнүүдые үгүүлнэ, уншана, тусхай аянга харуулһан тэмдэгүүдтэй танилсана (?!).

Бэшэлгэдэ һургалга

Бэшэлгын хүдэлмэри грамотада һургалгын хэшээлдэ хэгдэхэ. Партадаа зүбөөр һууха, дэбтэрээ зүбөөр табиха, ручкаяа ба крандашаа зүбөөр бариха дадалтай болохо. Г араһан үзэгүүдээ, тэдэнэй хоорондохи холболтые нэгэ жэгдээр ниилүүлэн бэшэхэ. Ехэ ба бага үзэгүүдые , тэдэнэй холболтонуудые зүбөөр бэшэхэ дадалтай болохо. Багшын хүтэлбэри доро үгэнүүд ба мэдүүлэлнүүдые (3-4 үгэхөө бүридэхэн) зүбөөр бэшүүлжэ һургаха. Дарамал ба бэшэмэл үгэнүүдые болон мэдүүлэлнүүдые уншуулаад, алдуугүйгөөр буулгажа бэшүүлхэ. Хүнгэн үгэнүүдые багшын уншалга доро зүбөөр бэшэхэ дүршэлтэй болгохо. Мэдүүлэлэй

эхиндэ, хүнэй болон гэрэй амитадай нэрэдэ ехэ үзэг бэшэхэ дүрим ойлгожо, зүбөөр бэшэжэ һургаха.

Раздел 4. Требования к уровню подготовки учащихся

Нэгэдэхи классай һурагшад һуралсалай жэлэй эсэстэ иимэ мэдэсэ ба дуй дүршэлтэй болоһон байха ёһотой:

Алфавидай үзэгүүдэй нэрые, аялган ба хашалган абяануудай илгаае, хатуу ба зөөлэн хашалгануудые, хашалганай зөөлэниие тэмдэглэдэг үзэгүүдые (е, ё, и, ю, я, ь).

һурагшад иимэ шадабаритай болохо: угэ соо хатуу ба зөөлэн абяануудые зүбөөр угуулхэ, угые уеэрнь таһалжа шадаха, угые нуулгэн бэшэхэ; угэнууд болон мэдуулэлнуудые зүбөөр алдуугүйгөөр бэшэхэ; мэдуулэлэй эхиндэ ехэ үзэг

бэшэхэ; мэдүүлэл сооһоо хэн? юун? тухай хэлэгдэһэн угэнуудые оложо шадаха. Ямар нэгэн тусхай темэдэ 3-4 мэдүүлэлнуудые сээжээр зохёожо һураха.

Раздел 5. Планируемые результаты освоения предмета

Өөрын хугжэлтын дүнгүүд (личностнэ):

- эрдэм һуралсалда һайн хандасатай болохо;
- түрэлхи хэлэ үзэхэ һонирхол бүрилдэхэ;
- һуралсалай ном соо дурадхаһан шэнжэлхы ажалда һонирхол бүрилдэхэ;
- амжалта туйлаха шалтагаануудые мэдэрхэ;
- хүнэй сэдхэлэй болон бодолнуудайнь юртэмсэ ойлгохо, бодомжолхо;
- хүнэй үйлэ хэрэгтэ өөрын сэгнэлтэ үгэхэ шадабаритай болохо;
- түрэл арадтаа, түрэлхи хэлэндээ унтаршагүй дурлал түрэхэ.
- нигүүлэсхы һайхан сэдхэл хүмүүжүүлэгдэхэ;

Регулятивна дүнгүүд:

- һуралсалай зорилго шийдхэхэ аргануудые мэдэрхэ;
- табиһан зорилгодоо тааруулан, ажал ябуулгаяа түсэблэхэ хөөрэлдөөндэ хабаадалсаха;
- текстнүүдтэй хүдэлхэ үгтэһэн тусхайта тэмдэгүүдые ойлгохо;

- багшын хүтэлбэри дорo нуралсалайнгаа үйлэ ябаса хинаха;
- даабари дүүргэхэдээ, эдэбхи гаргаха;
- өөрынгөө шадабари, мэдэсэ зүбөөр сэгнэхэ.
- бээе даанги ажал эмхидхэхэ

Познавательна дүнгүүд:

- аман ба бэшэмэл мэдээсэл хэхэ;
- нуралсалай зорилго шиидхэхэ элдэб аргуудые мэдэрхэ;
- үзэжэ байһан зүйлнүүдээ шухала ба юрын шэнжээр анализлаха;
- өөрынгөө тэмдэглэһэн шэнжэнүүдээр юумэ шэнжэлхэ, зэргэсүүлхэ, бүлэглэн хубаарилха(классифицировать);
- тобшолон гаргаха аргуудые мэдэхэ;
- үзэжэ байһан үзэгдэлнүүдэй ушар шалтагаанай холбоо мэдэхэ;
- текст соо хэрэгтэй мэдээсэлээ олохо;
- үзэжэ байһан материалаа өөрынгөө дүршэлтэй зэргэсүүлхэ;
- текст дотор табиһан асуудалда харюу олохо;
- уран үгын удхыень тайлбарилха;
- харша болон дүгэрхы удхатай үгэнүүдые олохо;
- танигдаагүй үгэнүүдэй удхыень текст соо тухайлха.

Коммуникативна дүнгүүд:

- бүлэгэй ажалда һонирхол үзүүлхэ;
- зүбөөр асуудал табиха;
- бүлэгэй ажалда нэгэ һанал зүбшэн хэлсэхэ;
- хэлэлгын уран аргууды (голос, темп, мимика, жест, движение) хэрэглэн хүнтэй харилсаха;
- хүнэй һанамжа зүбөөр ойлгохо, тэрээндэ хүндэтэйгөөр хандаха;
- хамтын ажал анхарха, өөрынгөө һанамжа оруулха;
- нравственна ойлгосонууды(хани барисаан, түрэл гарал, гэр бүлэ, үетэн нүхэд) мэдэрхэ;
- хамтын ажалай дүн сэгнэхэ.

Багша һурагшадаа литературна хэлэнэйнгээ гол түлэб фонетическэ болон синтаксическа онсо илгаанууды ехэнхидээ ойлгуулха ёһотой. Энэ ойлгоһон мэдэсэнүүдыень бодото байдал дээрэ һурагшадтаа хэрэглүүлжэ һургаха, зүбөөр, уран гоёор, найруулан уншуулжа, аман хэлээр хэрэглэгдэһэн гү, али бэшэгдэһэн юумээр удхын, логическа талаһаа зүбөөр зохёогдоһон бэе бээтэйгээ холбоотой, бэе бэеһээ дулдыдаһан юрын мэдүүлэлнүүды зохёолгожо, хэлүүлжэ, бэшүүлжэ һургаха; орфографическа болон сэглэлтын гол түлэб дүримүүды ойлгуулаад, зүбөөр, алдуугүйгөөр һурагшадые бэшүүлжэ һургаха; үгэнүүды болон тэдэнэй дүрсэнүүды аман хэлэндээ литературнаар үгүүлжэ һургаха; һурагшадайнгаа нютаг хэлэнүүдэй алдуунууды уридшалан мэдэжэ абаад, бодото дээрэнь заһаха. Эхин һургуулиин багшанар иимэрхүү зорилгонууды бээлүүлхээ оролдохо болоно.

1 классай һурагшадай шадбаринууд

Үхибүүнэй өөрын хүгжэлтын дүнгүүд (личные результаты) -өөрын ба хүнүүдэй ажабайдалда түрэл хэлэн ямар үүргэтэйб гэжэ ойлгоно (хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтээ харилсанаб, бэшэмэл текстын удха үзэнэб гэжэ ойлгоно).

Бээ гуримшуулаад ябаха шадбары (регулятивные УУД):

- Багшатаяа хамта хэшээлэйнгээ зорилго табиха;

- Хэшээлдээ юу хэһэнээ хойно хойноһоонь тоолохо;
- Юу хэхэ гээшэбиб гэжэ уридшалан хэлэхэ (прогнозировать);
- Өөрынгөө, нүхэдэйнгөө ажал багшатаяа сугтаа урид зохёогдоһон тусхай критеринүүдээр шалгаха;
- Багшын үгэһэн түсэбөөр, алгоритмаар хүдэлжэ шадаха.

Оршон тойрониие шудалха шадабари (познавательные УУД):

- Номоор хүдэлхэ (номой гаршагай, тусгаар тэмдэгдэй үүргэ ойлгохо);
- Зураг хаража гү, али текст уншажа, асуудалнуудта харюу олохо;
- Багшатаяа болон нүхэдтээ хамта дүн гаргаха;
- Үгөөр хэлэгдэһэн ойлгосо схемэ, таблица, модель болгохо, тиин һөөргэнь модель соо харуулаатай ойлгосо үгөөр хэлэхэ;
- Текстын удха дамжуулха.

Харилсаха шадабари (коммуникативные УУД):

- Өөрынгөө һанаа бодол аман хэлэлгээр, тиихэдэ багахан текст зохёожо, бэшэгэй хэлэлгээр харуулха;
- Хажуудахи хүнүүдээ шагнаха, тэдэнэй хэлэһэниие ойлгохо;
- Уран гоёор уншаха, хөөрэхэ;
- Классайнгаа үхибүүдтэй, багшатаяа яагаад ажалаа эмхидхэхэ, ямар журамуудые сахиха тухайгаа хэлсэхэ;
- Хоёр хоёроороо, бүлэг бүлэгөөр хүдэлхэ, тиихэдээ олон ондоо «тушаал» бэе дээрээ абаха: ударидагшын, даабари дүүргэгшын, бэшээшын г.м.

Буряадхэлээр шадабари (предметные результаты):

- Мэдүүлэл болон текст илгаруулха;
- Уншанаанайнгаа удхаар багшын асуудалнуудта харюусаха;
- Үгын абяануудые нэрлэхэ, илгахэ, абяан ба үзэг гэхэн ойлгосонуудые бусайдуулхагүй,үгэ үенүүдтэ хубааха;
- Аялган абяануудай гол үүргэ ойлгожо абаха, тэдэнэй тааралдаха, хубариха ёно ойлгохо, тэрээн дээрэ үндэхэлэн уншаха;
- Мэдүүлэл бэшэг дээрэ харуулха;
- Мэдүүлэлэй хүүлдэ сэгнэлтын тэмдэг табиха;
- Буулгажа бэшэхэ.

Раздел 2. Учебно-тематическое планирование

№	Темэнууд	Саг
1	Грамотада хургалгын бэлэдхэлэй уе	2
2	Узэглэлэй уе	36
3	Узэглэл дабталга	5
4	Сагаан нараар, Сагаалганаар!	5
5	Эсэгэ Ороноо хамгаалагшад	2

6	Урихан хабарнай айлшалан ерэбэ	3
7	Эрхые нуранхаар, бэрхые нура	3
8	Аажам сэдхэл – ажалһаа	3
9	Арадай аман зохёолнууд	3
10	Зулгы һайхан зунай саг	4
	ИТОГО	66

Раздел 6. Календарна-тематическа тусэблэлгэ

п/п	Темэ	Час	һара удэр	һурагшадай мэдэсэ, шадабари ба дадал	Арга хэрэгсэл
1	Угай модон	1ч	06.09	Уг гарбалаа мэдэхэ, долоон угаа бултыень хэлэжэ шадаха	Ном, алфавит, таблица
2	Абяанай гэмдэгууд	1ч	08.09	Шэнэ абяан ба узэгууд тэй танилсуулха, аман хэлэлгыень	Ажалай дэбтэр,

				хугжөөхэ, амитадта найнаар хандалга хумуужуулхэ	узэгуудтэй карточканууд
6, 7	Аялган [а] абяан ба А, а узэг Удаан аа аялган абяан ба узэг. Дифтонг ай аялган абяан ба узэг	2 ч	13.09 15.09	А, аа, ай, узэгуудтэй танилсуулха, хэлэлгэ хугжоохэ, эдэ абяануудые зубоор угуулжэ, бэшуулжэ хургаха Аман хэлэлгэ хугжоохэ Ай дифтонг бэшуулжэ, угуулжэ хургаха	Ном, алфавит, таблица, узэгуудтэй карточканууд
8,9	Аялган [о] абяан ба О, о узэг Удаан оо аялган абяан ба узэг Дифтонг ой аялган абяан ба узэг	2ч	20.09. 22.09.	О, оо, ой узэгуудтэй танилсуулха, хэлэлгэ хугжоохэ, эдэ абяануудые зубоор угуулжэ, бэшуулжэ хургаха Эдэ абяануудые зубоор угуулжэ, бэшуулжэ хургаха Ой дифтонг бэшуулжэ, угуулжэ хургаха	Ном, алфавит, таблица, узэгуудтэй карточканууд
10,11.	Тургэн у, удаан уу аялган абяан ба узэгууд, дифтонг уй.	2ч	27.09 29.09	У,уу узэгуудтэй танилсуулха, хэлэлгэ хугжоохэ, эдэ абяануудые зубоор угуулжэ, бэшуулжэ хургаха	Ажалай дэбтэр, узэгуудтэй карточканууд

12	Хашалган н абьяан ба Н,н узэгууд	1ч	04.10.	Н,н, узэгуудтэй танилсуулха, хэлэлгэ хугжоохэ, эдэ абьяануудые зубоор угуулжэ, бэшуулжэ хургаха	Ном, алфавит, таблица, узэгуудтэй карточканууд
13	Хашалган м абьяан ба М,м узэгууд	1ч	06.10.	М,м узэгуудтэй танилсуулха, хэлэлгэ хугжоохэ, эдэ абьяануудые зубоор угуулжэ, бэшуулжэ хургаха	Ном, алфавит, таблица, узэгуудтэй карточканууд
14	Хашалган л абьяан ба Л,л узэгууд	1ч	11.10	Л,л, узэгуудтэй танилсуулха, хэлэлгэ хугжоохэ, эдэ абьяануудые зубоор угуулжэ, бэшуулжэ хургаха	Ном, алфавит, таблица, узэгуудтэй карточканууд
15	Тургэн и, удаан ии аялган абьяан ба узэгууд	1 ч	13.10.	И,ии узэгуудтэй танилсуулха, хэлэлгэ хугжоохэ, эдэ абьяануудые зубоор угуулжэ, бэшуулжэ хургаха	Ном, алфавит, таблица, узэгуудтэй карточканууд
16	Хашалган х абьяан ба Х,х узэгууд	1ч	18.10.	Х,х, узэгуудтэй танилсуулха, хэлэлгэ хугжоохэ, эдэ абьяануудые зубоор угуулжэ, бэшуулжэ хургаха	Ажалай дэбтэр, узэгуудтэй карточканууд
17	Хашалган ш абьяан ба Ш,ш узэгууд	1ч	20.10.	Ш,ш узэгуудтэй танилсуулха, хэлэлгэ хугжоохэ, эдэ абьяануудые зубоор угуулжэ,	Ном, алфавит, таблица

				бэшүүлжэ һургаха	
18.	Хашалган р абяан ба Р,р узэгууд	1ч	25.10	Р,р узэгуудтэй танилсуулха, хэлэлгэ хугжоохэ, эдэ абяануудые зубоор угуулжэ, бэшүүлжэ һургаха	Ном, алфавит, таблица
19	Хашалган г абяан ба Г,г узэгууд	1 ч	27.10.	Г,гузэгуудтэй танилсуулха, хэлэлгэ хугжоохэ, эдэ абяануудые зубоор угуулжэ, бэшүүлжэ һургаха	Ном, алфавит, таблица
20, 21	Тургэн э, удаан ээ аялган абяан ба узэгууд Дифтонг эй	2ч	08.11. 10.11.	Э, ээ абяануудые илгаруулха; зубоор бэшэхэ, угуулхэ. Эй дифтонг бэшүүлжэ, зубоор угуулжэ һургаха	Ажалай дэбтэр, узэгуудтэй карточканууд Узэгуудтэй карточканууд
22	Хашалган т абяан ба Т,т узэгууд	1ч	15.11.	Т,т узэгуудтэй танилсуулха, хэлэлгэ хугжоохэ, эдэ абяануудые зубоор угуулжэ, бэшүүлжэ һургаха	Ном, алфавит, таблица
23	Хашалган д абяан ба Д,д узэгууд	1 ч	17.11.	Д,д узэгуудтэй танилсуулха, хэлэлгэ хугжоохэ, эдэ абяануудые зубоор угуулжэ, бэшүүлжэ һургаха	Ном, алфавит, таблица, узэгуудтэй карточканууд

24	Хашалган б абяан ба Б,б узэгууд	1 ч	22.11.	Б,б узэгуудтэй танилсуулха, хэлэлгэ хугжоохэ, эдэ абяануудые зубоор угуулжэ, бэшуулжэ хургаха	Ном, алфавит, таблица, узэгуудтэй карточканууд
25	Хашалган с абяан ба С,с узэгууд	1 ч	24.11.	С,с узэгуудтэй танилсуулха, хэлэлгэ хугжоохэ, эдэ абяануудые зубоор угуулжэ, бэшуулжэ хургаха	Ажалай дэбтэр, узэгуудтэй карточканууд
26	Аялган [ү], [үү], [үй] абяанууд ба узэгууд	1 ч	29.11.	ү,[үү, узэгуудтэй танилсуулха, хэлэлгэ хугжоохэ, эдэ абяануудые зубоор угуулжэ, бэшуулжэ хургаха	Ажалай дэбтэр, узэгуудтэй карточканууд
27	Удаан өө аялган абяан ба узэг	1 ч	01.12	өө аялган абяа илгаруулха; зубоор бэшэхэ, угуулхэ	Ажалай дэбтэр, узэгуудтэй карточканууд
28	Хашалган һ абяан ба һ узэг	1 ч	06.12	Хашалган һ абяан ба һ узэгы зубоор угуулжэ, бэшуулжэ хургаха	Ажалай дэбтэр, узэгуудтэй карточканууд
29	Удаан ы аялган абяан ба узэг Хашалган з абяан ба З,з узэгууд	1ч	08.12.	З,з,ы узэгуудтэй танилсуулха, хэлэлгэ хугжоохэ, эдэ абяануудые зубоор угуулжэ, бэшуулжэ хургаха	Ажалай дэбтэр, узэгуудтэй карточканууд

30	Хашалган ж абяан ба Ж,ж узэгууд Хашалган к абяан ба К,к узэгууд	1 ч	13.12.	Ж,ж ба К,к узэгуудтэй танилсуулха, хэлэлгэ хугжоохэ, эдэ абяануудые зубоор угуулжэ, бэшуулжэ хургаха	Ажалай дэбтэр, узэгуудтэй карточканууд
31	Тургэн я, удаан яа аялган абяан ба узэгууд	1 ч	15.12.	Я,я узэгуудтэй танилсуулха, хэлэлгэ хугжоохэ, эдэ абяануудые зубоор угуулжэ, бэшуулжэ хургаха	Ажалай дэбтэр, узэгуудтэй карточканууд
32	Тургэн ё, удаан Ёо, ёо аялган абяан ба узэгууд	1 ч	20.12.	Ёо, ёо абяануудые илгаруулха; зубоор бэшэхэ, угуулхэ	Ажалай дэбтэр, узэгуудтэй карточканууд
33	Дабталга Тургэн е, удаан Еэ, еэ аялган абяан ба узэгууд	1 ч	22.12.	Е,Еэ,еэ узэгуудтэй танилсуулха, хэлэлгэ хугжоохэ, эдэ абяануудые зубоор угуулжэ, бэшуулжэ хургаха	Ажалай дэбтэр, узэгуудтэй карточканууд
34	Дабталга Тургэн ю, удаан Юу, юу аялган абяан ба узэгууд	1ч	27.12	Ю,юу, узэгуудтэй танилсуулха, хэлэлгэ хугжоохэ, эдэ абяануудые зубоор угуулжэ,	Ажалай дэбтэр, узэгуудтэй карточканууд

				бэшүүлжэ һургаха	
35	Хашалган в абяан ба В,в узэгууд Хашалган п абяан ба П,п узэгууд	1 ч	17.01.	В,в ба П,п абяанууды илгаруулха; зубоор бэшэхэ, угуулхэ	Ажалай дэбтэр, узэгуудтэй карточканууд
36	Дабталга Хашалган ф абяан ба Ф,ф узэгууд Хашалган ч абяан ба Ч,ч узэгууд	1 ч	19.01.	Ф,ф ба Ч,ч узэгуудтэй танилсуулха, хэлэлгэ хугжоохэ, эдэ абяанууды зубоор угуулжэ, бэшүүлжэ һургаха	Ажалай дэбтэр, узэгуудтэй карточканууд
37,38,39	Хашалган ц абяан ба Ц,ц узэгууд Хашалган щ абяан ба Щ,щ узэгууд 300лэн тэмдэг ь. Хатуу тэмдэг ь Дабталга	3 ч	24.01 26.01 31.01	Ь,ь узэгуудтэй танилсуулха, хэлэлгэ хугжоохэ, эдэ абяанууды зубоор угуулжэ, бэшүүлжэ һургаха	Ажалай дэбтэр, узэгуудтэй карточканууд
40	Буряд арадай ёһо заншалнууд. Табан	1ч	02.02.	Урданай сагай, уг гарбалайнгаа сахижа ябаһан ёһо	Ажалай дэбтэр, узэгуудтэй карточканууд

	хушуу мал			заншалнуудыг мэдэхэ	
41	Морин тухай	1 ч	07.02	Морин тухай мэдэсэ	Таблицанууд, слайданууд
42	Сурхарбаан	1 ч	09.02.	Сурхарбаан тухай мэдэсэ	Таблицанууд, слайданууд
43,44,45,46,47	Сагаалган	5 ч	14.02 16.02 21.02 28.02 01.03	Сагаалган тухай мэдэсэ	Таблицанууд, слайданууд
48	«Узэглэл» дабталга. Тургэн ба удаан аялганууд.	1 ч	06.03.	Тургэн ба удаан аялгануудыг илгаруулха; зубоор угуулхэ;	Ном, алфавит, таблица
49,50,51	Э.Дугаров «Сэрэгшэ болохо губ?»	3ч.	13.03 15.03 20.03.	Алдууугуйгоор, зубоор, бухэли угэнуудээр уншаха; аман хэлэлгэ хугжоохэ.	Сагаалган тухай презентаци
52,53,54	Эрхыгэ һуранхаар,	3ч.	22.03.	Шулэг уран гоеор, бухэли угэнуудээр уншаха; асуудалда	Зураг, календарь

	бэрхые нура		10.04. 12.04.	харюусажа нураха	
55,56,57	Аажам сэдхэл – ажалһаа»	3 ч.	20.03 22.03. 10.04.	Шулэг уран гоеор, бухэли угэнуудээр уншаха; асуудалда харюусажа нураха	Ном, жороо угэнууд
58,59,60	Эсэгэ Ороноо хамгаалагшад. Ц-Д Дондокова «Эхэ орон». Э.Дугаров «Сэрэгшэ болохо губ?»	3 ч	12.04 17.04. 19.04.	Шулэг уран гоеор, бухэли угэнуудээр уншаха; асуудалда харюусажа нураха	Ном, жороо угэнууд
61,62,63	Арадай аман зохёолнууд. Жороо угэнууд. Онһон угэнууд	3ч	24.04 26.04 03.05.	Шулэг уран гоеор, бухэли угэнуудээр уншаха; асуудалда харюусажа нураха	Ном, жороо угэнууд
64	Зулгы һайхан зунай саг». Зунай амаралта	1	08.05.	Алдуугуйгоор, зубоор, бухэли угэнуудээр уншаха; аман хэлэлгэ хугжоохэ.	Ном, ажалай дэбтэр
65	Шалгалтын диктант .	1	10.05.	Алдуугаа заһажа нураха	

66	Алдуугаа Дабталга	загалга.	1	15.05.	Зубоор, бодолтойгоор, уранаар уншаха; Мэдуулэлэй һуулэй интонаци сахижа шадаха;	Шубууд презентаци	тухай
----	----------------------	----------	---	--------	--	----------------------	-------

Учебно – методическая литература

Узэглэл. 2 хуби. 1 класс. / ОчироваЕ.Б., Очирова В.Н., Доржиева Л.Д., Аюшиева С.И. – Улаан-Удэ : «Бэлиг» хэблэл, 2012. Мушэхэн. 1 класс. / ОчироваЕ.Б., Очирова В.Н., Доржиева Л.Д., Аюшиева С.И. – Улаан-Удэ : «Бэлиг» хэблэл, 2012